

millimeter. I tillegg til unøyaktigheit i samband med tilverkinga med øks og med dei gamle sagene, kjem nøyaktighetsnivået på målestyret vårt.

Dersom ein tek vekk dei stavane som det skil mindre enn 10 mm på tvers og på langs av møneretninga aukar sannsynet reint matematisk noko for at orienteringa av rektangelet som tverrsnittet på stavane utgjer, er tilfeldig, men det er fortsatt forsvinnande lite.

Legg ein saman tal cm stavane er breiast i møneretninga, får ein omlag 172 cm, mot omlag 14 cm som stavane er breiast i tverretninga.

Samla sett er det dermed ingen tvil om at utforming av rektangulært tverrsnitt på stavane og at dei som regel er plasserte med lengste sida parallelt med mønet, er gjort med vilje.

Eg kan sjå tre grunnar til at dei som regel har prioritert å setja staven med lengste sida parallelt med mønet:

- Stavsøyra får meir véd sidevegs og vert sterkare. Dette att gjev høve til breiare betahals, om det skulle vera ønskjeleg av ein eller annan grunn.
- Stavane får krefter frå taklasta via snedbandet som kjem ned frå stavleia, og dermed får staven sidevegs krefter (knekk) dersom det ikkje er eit snedband på motsett side. Dette vil alltid vera tilfelle i gavlveggen, og også i andre høve. Det passar med Kåre Hartveit sin kommentar «Myndigaste staven i hjørna» (Hartveit/Statens filmsentral 1972). Snedbandet som kjem ned frå beten, får derimot ikkje krefter frå taklasta.
- Det vert meir plass/véd nedpå staven på langs av bygget, der ein ofte har snedband i begge retningar som kranglar om plassen.

Alle desse 3 punkta peikar i den retninga at grindabygget ville hatt mindre kapasitet dersom dei rektangulære stavane var snudde 90 grader. Det same ville truleg vore tilfellet dersom stavane var laga kvadratiske.

Ei siste vurdering her handlar om den praktiske framstillinga av materialen til stavane: Me såg ein del døme på emne som gjev mindre arbeid med skantinga dersom ein lagar dei rektangulære. Om ein ser for seg at dette ofte er tilfelle, er det logisk å enda opp med eit rektangulært tverrsnitt både for å spara arbeid og for å nytta emnet heilt ut, og dermed også av den grunnen få ein så sterk stav som mogleg. Så kan dei gamle tømrrane ha tenkt at «når me likevel har ein rektangulær stav, orienterer me han slik i bygget at det vert så sterkt som mogleg».

#### 4.1.5. Storleik og lengd betahovud

Overraskande korte betahovud er det generelle inntrykket i mange av dei oppmålte bygga, lengre hovud dess lengre bygg, men ikkje konsekvent. Småland-løa har svært korte betahovud, men ingen av betahovuda har skadar.